

зько 30 % дітей ромського населення, причому значна частина їх після 5–6 класів залишала навчальний заклад. Як результат, циганська молодь була осторонь освіти, що значно звужувало можливості реалізації її життєвих інтересів.

Згідно з проведеним в Україні 2015 року соціологічним опитуванням ромів, чимало представників цієї національності (23%) взагалі не вміють писати та читати, що негативно впливає на їх рівень життя. 24% респондентів не мають будь-якої освіти, а найбільш поширеною серед них є неповна середня (37,2%). Частка ж людей, які отримали чи отримують на даний момент вищу освіту, є взагалі мізерною – лише 1%. Дані з інших джерел свідчать, що лише 6% ромів України здобули професійно-технічну чи повну загальну середню освіту, а понад 90% так і не отримали повної освіти у навчальних закладах.

Нині в Україні створено понад 90 ромських національно-культурних товариств. Основними завданнями, на вирішенні яких зосереджена діяльність ромських громадських об'єднань, є відродження мови, культури, традицій та освіти. Серед домінуючих напрямів роботи є максимальне залучення дітей ромсь-

кої національності до навчання в закладах загальної середньої освіти. Так, у 2006–2007 н. р. у 136 школах Закарпатської області навчалось 5884 учнів ромської національності. У навчальних планах цих шкіл передбачено вивчення культури, звичаїв та традицій ромів (циган). Впроваджуються нові методики навчання дітей ромської національності із врахуванням їхніх традицій виховання та побуту. Цікавим є досвід роботи ромських недільних шкіл, в яких діти вивчають ромську мову і літературу, українську мову, займаються музикою, знайомляться з ромськими ремеслами.

Таким чином, ромська етнічна меншина істотно відрізняється від інших спільнот особливостями своєї життєдіяльності, етнокультурної мобілізації і етноталітету. Ця специфіка виявляється, насамперед, у низькому освітньому рівні, який зумовлюється низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів. Сьогодні вкрай важливо проводити роз'яснювальну роботу серед ромського населення, що саме через освіту є можливість розірвати коло злиднів і неосвіченості, дати шанс їх дітям у майбутньому повноцінно інтегруватись в українське суспільство.

Список використаної літератури

1. Адам А.Є., Навроцька Є.М. Моніторинг забезпечення прав ромської молоді в галузі освіти. Ужгород, 2005.
2. Гаврош О. Волохи йдуть! *Україна молода*. 2007. Випуск 227. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1058/188/37993/>
3. Ємець Г., Мигович І. Цигани на Закарпатті: проблеми соціалізації. *Політологічні читання*. 1994. № 1. С. 140-166.
4. Орлова О. Освіта ромів: вирватися із замкнутого кола. *Правовий простір*. 2015. URL: http://www.irf.ua/anevents/news/osvita_romiv_virvatisya_iz_zamknеного_kola/
5. Атрощенко Т.О. Особливості роботи вчителів початкової школи з ромськими дітьми. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 5. С.14–19.

Лещинський Олександр Петрович

доктор педагогічних наук, професор

кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

a.leschinsky@cdu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-6626-6093>

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ГРОМАДИ В ОСВІТІ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ

Значення освіти людей літнього віку в їхньому житті та житті суспільства висвітлювалось у вітчизняних дослідженнях з різних сторін: освіта як елемент життєдіяльності [2]; соціально-педагогічний ефект університетів третього віку [3]; суспільний та індивідуальний запит освіти [4]. Водночас розвиток громад в Україні поставив нові питання перед освітою та створив нові можливості. Це також стосується освіти людей літнього віку. Слід відзначити, що ця вікова група досить неоднорідна за своїми інтересами та можливостями в освіті.

Досвід показує, що люди з вищою освітою та розвиненими освітніми потребами рідко звертаються до освітніх послуг, що надають територіальні центри соціального обслуговування. Натомість можливо використати освітні ресурси місцевої громади з метою організації освіти цієї групи літніх людей. З цією метою в Черкаській обласній науковій бібліотеці імені Т.Шевченка було створено просвітницьку студію «Літера». На першому етапі роботи необхідно було визначити освітній рівень та потреби основної групи відвідувачів. Проведене опитування показало, що бі-

льшість відвідувачів має вищу освіту, цікавиться різними напрямками науки, мистецтва. Тому до співпраці було залучено місцеві наукові та культурні установи: Черкаський національний університет, Технологічний університет, Обласний краєзнавчий музей, Міський художній музей, Археологічний музей.

Трирічний досвід роботи дозволив дійти наступних висновків.

Зміст навчання. Зміст тем конструюється на основі культурологічного підходу (більш широкого, ніж предметний) - підхід педагогічної культурології [1]. Спосіб побудови змісту занять відповідає віковим і груповим інтересам. Основа навчання - розповідь (випадок) з історичним, психологічним, фізичним, біологічним, географічним, змістом. Розповідь інтегрує в собі людей, явища (феномени), факти, експерименти, техніку. Цикл навчання включає ряд взаємопов'язаних історій, що містять досліджувані ідеї та поняття. В історію включаються відео фрагменти (феномени, явища, біографії, твори мистецтва, експерименти).

Методи навчання. Заняття будується як усне есе. Викладач від першої особи дає виклад теми, питання як розвиток свого особистого пізнання (як він пізнавав це), як інші пізнавали це. Виклад емоційно забарвлений - випадки, біографії, цікаві факти. Далі пропонується загальне обговорення теми. Сенс - залучити до спілкування з приводу пізнання. Одна з основних проблем слухачів – прага інтелектуального спілкування. Викладачі добираються відповідно темі (предмету), який є водночас галуззю їх особистого інтересу, фаху та здібності до науково-популярного викладання. Навчання здійснюється інтерактивними методами, без тестів і оцінок. Орієнтація на мимовільне запам'ятовування, використання

когнітивної карти, опорного конспекту задля тренування пам'яті.

Середовище навчання. Додаткові можливості створює середовище обласної наукової бібліотеки – з її фондами, виставками літератури, довідковими виданнями, комп'ютерним кабінетом, кінозалом. У читальному залі викладачі можуть залишати свої методичні матеріали до курсу занять: копії статей, книг, фрагменти фільмів. Під час занять посилаються на матеріали, які є в обласній бібліотеці, музеях. Надалі необхідно вивчити можливості організації навчання в інших середовищах: природа, музей, лабораторія, місто.

Таким чином, досвід, спостереження і бесіди зі слухачами студії «Літера» показав зростаючий інтерес до навчання. Кількість постійних учасників студії зросла з 15 до 30-40. Збільшилася активність слухачів, їх участь в обговоренні, кількість запитань, емоційність атмосфери занять. Відвідування занять, участь у них стали для багатьох необхідною частиною їхнього життя. Успіх роботи студії пояснюється з одного боку, правильним вибором змісту, форм і методів роботи, що відповідають рівню освіти, групових і навіть індивідуальних інтересів учасників. З іншого боку, надзвичайно важливим є залучення відповідних викладачів. Для роботи з людьми третього віку недостатньо бути викладачем університету або співробітником музею. Необхідно вибирати тему занять, яка особисто важлива і цікава для викладача, але і відповідає інтересам слухачів. Зміст, методи і форми освіти людей третього віку, як показав наш досвід, не можуть будуватися на моделі університетської освіти. Вони визначаються рівнем освіти слухачів, їх інтересами та освітніми можливостями відповідної громади.

Список використаної літератури

1. Ариарский М.А. Педагогическая культурология : в 2 т. СПб.: Концерт, 2012. Т.1: Методология и методика постижения культуры. Санкт-Петербург: Концерт, 2012. 399 с.
2. Архипова С.П. Освіта як елемент життєдіяльності людей літнього віку. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 13 (272), Ч. IV, 2013. С.23-33.
3. Скорик Т.В. Соціально-педагогічний ефект університету третього віку. *Молодий вчений*. № 2 (17), 2015 С.466-469.
4. Тополь О.В. Освіта літніх людей: індивідуальний та суспільний запит. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2015. № 1 (21). С.116-119.